

SZÖVEG –
NÉMETH VÁNYI KLÁRI

KÉP –
JÓNÁS JÁCINT

” *Empátiát ébresztett bennem a hallgatás*

Kováts Judit, a kortárs magyar próza szelíd, ám erőteljes női hangja. Történész-levéltárosként évtizedeken keresztül kutatta a múltat. Ebből az alázatos szorgalommal végzett munkából és professzionális történelmi tudásából született meg négy regénye (*Megtagadva* 2012, *Elszakítva* 2015, *Hazátlanok* 2019, *A Tátra gyermekei* 2022). Az író könyveiben a XX. századi történelem perifériájára sodródott, a nagy történetnarratívákból és az irodalmi diskurzusból kimaradt témákat dolgozza fel. Azokat az eseményeket, amelyeket a hivatalos emlékezetpolitika évtizedeken át tagadott. Regényeiben a hétköznapi ember szemszögéből igyekszik feltárni az elhallgatott múltat. Megmutatja az elszenvedett tragédiákat, a kollektív traumákat, amelyeket sokan hosszú évtizedeken keresztül magukban őriztek.

◆ – **Gondolkodott már azon, hogy miképp alakult volna az életpályája, ha nem kezd el írni?**

– Sokszor megfordult már a fejemben az a kérdés, vajon a véletlenek határozták-e meg az eddigi életemet, pályámat, vagy egész egyszerűen nincsenek véletlenek. Az, hogy író lettem, nem volt tudatos elhatározás. A levéltári pályát nagyon szerettem és a hivatásomnak éreztem, akármilyen nagy szó is ez. Majd a tudományos munkákat, forrásközléseket, tanulmányokat novellák váltották fel, később megszületett az első regényem.

– **A történelmi múltja, ezen belül is az oral history módszere tette íróvá?**

– Részben. Az első novelláimat egy jóval korábbi időszak a XVIII–XIX. század inspirálta, amelyben az oral history nem játszik szerepet. Ezeknek a szövegeimnek egy része az 1817-es éhínséghez, míg más része az 1831-es kolerajárvány eseményeihez kötődtek.

Egy másik novellámat, amely a Holmiban jelent meg, édesanyám elvesztése ihlette. Esetemben a múlt iránti szenvedélyes érdeklődésemben gyökerezik az írásvágy és abban, hogy a hétköznapi emberek történeteit szeretném elbeszélni. Éljenek akár a XIX., akár a XX. században vagy napjainkban. Az oral history egyik eszköze volt annak, hogy hitelesen ábrázolni tudjam a mindennapi emberek, a kisemberek életét.

Az asszonyok olyan titkokat árultak el nekem, amelyekről azt mondták, hogy soha senkinek nem beszéltek róla.

– Az oral history szavahihetőségét a történettudomány sokszor megkérdőjelezi, mondván, hogy a hosszú évek, évtizedek mintegy porrétegszerűen rárakódnak az emberi emlékezetre, valamint a szubjektívitás is befolyásolja az adatközlőt.

– Igen, a szubjektívitás lehet korlát, ennek ellenére véleményem szerint, ha kellő számú interjúalanyt kérdezőnk meg, akik a társadalom különböző csoportjait képviselik, akkor kibontakozik az objektív történet. Jómagam

huszonhat személlyel készítettem életútinterjút, az életkoruk a hetvenegynéhány évestől a százévesig terjedt. A megkérdezettek között volt pedagógus, villanyszerelő, parasztnéni és parasztbácsi, bárókisasszony, boltos, hivatalnok, nyelvész. Férfiak, nők, Magyarországon és Szlovákiában élők, a családtagjaim, ismerős és ismeretlen emberek. Akik ugyanúgy mondták el például azt, hogy 1944 októberében, miután a németek visszavonultak, hogyan fosztotta ki a lakosság a magára hagyott katonai raktárt. Ugyanúgy mondták el azt is, hogy a front elvonulása után, heteken át hogyan szedték össze és temették el a tömegsírokba az elesett katonákat, szertartás nélkül, mivel nem voltak azonosíthatók. Úgy gondolom olyan történéseket ismerhetünk meg az oral history segítségével, amelyek a nagy történelmi narratíváknak nemigen kerülnek a látóterébe. Az igazán nagy problémát abban

látom, hogy alig-alig van már olyan, akit kérdezhetnénk. A huszonhat személyből, akikkel 2007 és 2010 között interjúkat készítettem, ma már csak négyen vannak életben.

– Hogyan tudta elérni azt, hogy az asszonyok, akiket a szovjet hadsereg katonái meggyaláztak, és egy életen keresztül hallgattak arról, ami velük történt, beszélni kezdjenek a traumáikról?

– Az első interjúkat olyanokkal készítettem, akik gyerekkorom óta ismertek. Olyan titkokat árultak el nekem, amelyekről azt mondták, hogy soha senkinek nem beszéltek róla. Megjegyzem, hogy nem is volt tanácsos a rendszerváltozásig, hiszen a zabráló, fosztogató szovjet hadseregből hős felszabadító lett. „A hősök nem gyilkolnak, nem rabolnak és nem erőszakolnak meg nőket” – mondja a Megtagadva című regényem főhőse is. Több százezerre tehető azoknak a nőknek a száma, akik elszenvedték a nemi erőszakot, amelyről az én interjúalanyaim rendre azt mondták, hogy nekik szerencséjük volt, majd sorolták, sorolták mások borzalmas történeteit. Minden bizonytalanság közöttük is volt, aki elszenvedte ezt a traumát, és hiába telt el több mint fél évszázad, képtelen volt beszélni róla. A Megtagadva című regényemben a legsúlyosabb trauma kétségkívül a nők ellen elkövetett tömeges erőszak. Ugyanakkor a regény a bombázásoktól egészen a malenkij robotra hurcolásig elbeszéli mindazt, amit a civil lakosság a háború során elszenvedett.

Eleinte igyekeztem minél több emléket, információt rögzíteni, összegyűjteni. Meg voltam győződve arról, hogy úgy lehet megbékélni a múlttal, ha feldolgozzuk a traumákat, ezért beszélni kell róluk. Ugyanakkor a regény írása közben egyre inkább megértettem azokat az asszonyokat, akik a hallgatást választották. Ahogyan beleástam magam a történeteikbe, engem is egyre jobban megviselt mindaz, amin keresztülmentek. Empátiát ébresztett bennem a hallgatás. Hiszen, ha egy traumát felidézünk, újra átéljük azt. Az ilyen súlyos, életet eldöntő és meghatározó tragédiák ismételt elbeszélése pedig nem biztos, hogy megkönnyebbüléshez vezet. És itt most nemcsak a II. világháborúban elkövetett nők elleni erőszakra gondolok, hanem bármilyen nagy traumára. Hiszen hogyan tudjuk feldolgozni az elviselhetetlent, hogyan tudunk megszabadulni tőle, ha újból átéljük?!

– A legutóbb megjelent regényében, a Tátra gyermekeiben meséikkel oldja fel a traumákat, sőt meséikkel gyógyítja magát, hiszen Önt is megviseli mindaz a szenvedés, amelyekről a regényeiben ír.

– Így van. Amikor a brünni halálmenet túlélőinek visszaemlékezéseit olvastam, rémálmok gyötörték. Ekkor botlottam Grósz Alfréd legendagyűjteményébe, amely a Tátráról szól, és nagyon nagy hatással volt rám. Grósz Alfréd egyébként saját nevén szereplője lett a Hazátlanok és a Tátra gyermekei című regényeimnek. Ő a késmárki evangélikus gimnázium legendás tanára volt, híres Tátra-kutató, alpinista, aki egyedülként a világon a hegy összes csúcsát megmászta, a Lomnicit több mint százszor. Az említett Tátra-legendákból és mesékből csak fragmentáltan ugyan, de néhányat már a Hazátlanokba is beleszőttem. A Tátra gyermekeiben pedig főszerepet kaptak. A tizenhat hosszabb-rövidebb mese különös emlékezeti forma, a főhős, Lili Hartmann rajtuk keresztül igyekszik megismertetni a kisfiát a gyökereivel, a szülőfölddel, ahonnan elűzték őket. Meséken keresztül beszél a múltról, a régi időről, az elveszett Paradicsomról, a Tátráról, annak csúcsairól és azokról a németekről, szlovákokról, magyarokról, akik békésen éltek itt egymás mellett a II. világháborúig, és építették közösen ezt a vidéket. Másrészt a mesék segítik a főhőst az elszenvedett tragédiák és traumák feldolgozásában, vagy legalábbis abban, hogy elviselje a múlt szörnyű emlékeit. Mint például a přerovi tömegmészárlást, az elűzést, a fogságot, az internálást, a deportálást, a hozzátartozók elvesztését, a megverését, a fejére borotvált horogkereszt kísértő emlékét. Ezek a mesék engem mint szerzőt is segítettek a regényeim megírásában, bízom abban, hogy az olvasót is segítik a befogadásban.

– Traumaregényeket ír, jogfosztásról, kitelepítésről, kényszermunkatáborról, malenkij robotról, de mindig vigyáz arra, hogy a könyvei ne az emberi szenvedés plasztikus leírására, a gyötrelmekre fókuszáljanak.

– Igen, a regényeimben mindig szem előtt tartom, hogy azok ne váljanak a borzalmak katalógusává. Folyamatosan tipródom azon is írás és kutatás közben, hogy szabad-e egyáltalán ábrázolni az emberi szenvedést. S ha szabad, sőt kell, mert a művészet az egyetlen hiteles emlékezeti forma – Adornót idézve –, akkor hogyan lehet elmondani az olyan felfoghatatlan szörnyűségeket, amelyekkel kapcsolatban azt kérdezzük, hogy hol volt, illetve hogy hagyhatta mindezt az Úr. Legutóbb, A Tátra gyermekei regényemben a meséket tettem erre kísérletet. Körbevettem a szereplőimet, az olvasóimat és magamat is azok felszabadító, gyógyító, ősi erejével. ♦

SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

A kiválasztott

” Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyét anyósával.

(Mt 10, 35)

◆ Hithű katolikus családba születtem. Már az óvodában jártam hittanra, amint lehetett elsőáldozó lettem, és természetesen ministráltam is. Vasárnaponként kiöltöztünk, a szüleim, a plébánia nagylelkű támogatói beültek az első padsorba. Én, az egyetlen gyermekük pedig szolgáltam az oltár mellett. Térdeltem, felálltam, csengettem, felolvastam, ráadásul nem akármilyen színvonalon. Rendre én nyertem a hittantáborban a ministránsversenyeket.

A mise után a pap legtöbbször nálunk ebédelt. Ūlt az asztalfőn, apámmal szemben, anyám mindig neki szedett először a levesből. Kővér, nagyétkű ember volt, és sokat beszélt, főleg a plébánia anyagi helyzetéről, néha közbeszúrva egy-egy evangéliumi idézetet. Ha beszélt, anyám szelíden mosolygott, apám arckifejezése pedig érdeklődőnek tűnhetett, de látszott a pupilláján, hogy a pap mögött lévő falra fókuszál, és valamelyik ügy jár a fejében, amit másnap meg kell oldania.

Érettségi és pályaválasztás előtt álltam, amikor az egyik ilyen ebédnél a pap a vállamra csapott. „Mi szeretnél lenni fiam?” – kérdezte. „Melyik szakmát választod? Remélem, hogy valami jövedelmezőt, mint az apád, nem szabad a tehetséget eltékozolni, gondolj csak a bibliai történetre a tántumokról.” „Pap leszek” – válaszoltam büszkén. „Jelentkeztem is a szemináriumba, ha minden jól megy, szeptemberben már kezdek is.”

Elkerekedett a szeme, a szüleimre nézett, akik szintén most hallották ezt először. „De miért?” – kérdezte a plébános úr hüledezve. „Mert megérintett az evangélium, és Jézus arra hív minket, hogy mindent hátrahagyva kövessük” – válaszoltam. „Az atya is mindig panaszkodik, hogy mekkora paphiány van.”

„Nem hagyom, hogy a fiamból ilyen szoknyaruhás ingyenélő legyen” – sziszegte apám anyám fülébe éjjel, amikor a szobájuk előtt hallgatóztam. „Ráadásul ő az egyetlen gyerekünk, az egész vagyonunkat az egyház örökölné, na még mit nem, így is havonta fizetem nekik az adót. Arról nem is beszélve, hogy unokánk se lesz! Keresek neki valami sporttábor, ahol lányok is vannak, hátha szerelmes lesz, a te hibád egyébként az egész, kellett neked tömni a fejét az ájtatossággal már pelenkás korától kezdve.”

Igazából számítottam erre a reakcióra, össze volt csomagolva a cuccom az ágyam alatt, a szemináriumban adtak egy felszobát már így, a felvételi előtt is. Az ablakon lógtam ki, egyórányi gyalogútra volt tőlünk az épület. Már vártak, egy papnövendék nyitott ajtót, fáradtan, de mosolyogva köszöntött, adott egy párnát, és mutatta, hova feküdjek. Egy Bibliát is nyomott a kezembe, felnyitottam, gondoltam olvasok egy keveset.

Arra ébredtem reggel, hogy a fejem a nyitott evangéliumon nyugszik. Annál a résznél aludtam el, ahol Jézus kiválasztja az apostolokat. ◆

SZÖVEG –
JANCSÓ ÁGNES

Junkers A50 Junior hidroplán kiképző repülőgép a Balatonon. Siófok, 1930

LÉGITAXIVAL A BALATONRA

Száz éve nyílt meg a dunai légitaxikötő

„Látta-e már Budapestet...felülről? Ha nem, úgy az Aeroexpress Rt. bemutatja Önnek csukott Junkers alumínium repülőgépen 5000 koronáért” – olvasható a hirdetés Az Aero újság 1923-as számában. A mai Szabadság híd lábánál száz éve megnyílt hidroplánkikötő nem csupán fővárosi és balatoni sétarepülést kínált elérhető áron, de általa Bécs is pár órán belül elérhetővé vált.

◆ LEVEGŐBEN ÉS VÍZEN

A kétéltű hidroplánok megjelenése az I. világháború utáni polgári repülés fejlődésének egyik eredménye volt. Az első menetrend szerint közlekedő repülőgép is egy hidroplán volt, amely 1914-ben, Floridában a tenger felett tizenöt méterrel tett meg egy körülbelül harminchárom kilométeres utat huszonhárom perc alatt. Népszerűségük csúcspontját az 1930-as években érték el, diadalútjuknak a II. világháború utáni technológiai fejlődés vetett véget. A Pan Am Boeing 314-es gyorsabb és biztonságosabb gépével szemben nem versenyezhettek, így az 1940-es évektől már inkább csak a műértők rajongásának tárgyaivá váltak.

„REPÜLNI HÍV A MAGAS ÉG”

Az 1910-es évek elején Rákosmező volt a kísérletező kedvű pilóták terepe. A nemzetközi polgári légi közlekedés 1918-ban kezdődött el, a Bécs és Budapest közötti rendszeres járatok forgalmát az 1916-ban megnyitott Mátyásfüldi repülőtér bonyolította le, 1922-től az ország első nemzetközi repülőtere lett. Száz éve, 1923-ban pedig megnyílt az apró faházikókból és néhány pallóból álló dunai légitaxikötő a Ferenc József (ma Szabadság) híd budai hídfőjénél, a pár évvel korábban megnyílt Szent Gellért Szálloda szomszédságában. „A Dunának néhány nap óta új szenzációja van. Nagy ezüst madarak röpködnek fölötte, le-lecsapnak a vízre, aztán

Kép: Fortepan.hu/Szent-István Dezső

hirtelen megint felszállnak a magasba. Az újszenzációnak nagy közönsége van délutánoként. A [...] Dunapart feketélik a kíváncsiaktól, akik a repülőket nézik” – adta hírül Az Est 1923. májusi számában.

A létesítményt egy új magyar–német vegyesvállalat, az Aeropress Rt. üzemeltette. Az alapítók között volt gróf Jankovich-Bésán Endre, illetve egy német repülőgépgyártó cég, a Junkers Flugzeug AG. A reptér hat Junkers F-13 típusú hidroplánnal kezdte meg a működését. A világ első, teljesen fémből épített, hullámlemezekkel borított repülőgépe a két pilóta mellett négy felnőtt szállítására volt alkalmas. A kényelemről bőr karosszékek gondoskodtak, télen szőrme lábzsákok tartották melegen az utasokat. „Minden ülés mellett egy-egy lehúzható ablak van, ahonnan oldal és lefelé pompás kilátás nyílik a vidékre. Az ablakpárkányon hamucsészék találhatóak. A fülke elülső részén is van egy kis ablak, amely az elöl ülő két pilótához vezet” – olvasható a Magyarország 1923-as márciusi számában.

SZÁZSZÁZALÉKOS BIZTONSÁG?

Az első pillanattól nagy figyelmet szenteltek annak, hogy a potenciális utazók értesüljenek a Junkers repülőgépek megbízhatóságáról, így többek között az Aero újság is kiemelte, hogy „a szakértők valósággal elragadtatással nyilatkoznak ezen készülékekről (...), gyártójuk jogosult büszkeséggel mondhatja el, hogy százszázalékos biztonsággal közlekednek.” Azonban sajnos hamar kiderült, hogy a biztonság mégsem garantált. A magyar polgári repülés történetének első halálos balesete 1923 májusának első vasárnapján délelőtt 10:45-kor következett be. A pilótán és a motor-szerelőn kívül négy utast szállító Junkers az Összekötő vasúti híd mellett zuhant le. Az áldozat Mandl Samu régiségkereskedő volt, aki feleségével, menyével és fiával vett részt a sétarepülésen. „A gép lezuhanását az a körülmény okozta, hogy a hidroplán légi örvénybe került és mivel túlságosan alacsonyan repült, a pilóta nem irányíthatta már a gépet a Duna fölé, hogy a lezuhanás, illetve lesiklás a vizen történjék” – adta hírül a Magyarország című lap 1923 májusában. A balesetet követően a rendőrség egy időre betiltotta a Junkersek repülését.

UTAZZ LÉGITAXIVAL!

A légikikötő megnyitását követő pár napban csak néhány bátor utas vállalkozott arra, hogy az égbe emelkedjen, később viszont – a baleset ellenére is – divatosá

vált a légitaxi. „Olyan kedvet kaptak az emberek Budapesten a repülésre, hogy valóságos repülési láz tört ki” – írta Az Est 1923-ban. Minden hétköznap délután, vasárnap pedig egész nap lehetőség volt városnéző utazásra a hidroplánokkal. A tizenöt-húszperces repülés alatt öt-hatszáz méteres magasságban jártak be a Szent Gellért Szálló – Szabadsághegy – Rózsadomb – Rákos – Soroksár – Szent Gellért Szálló útvonalat. Egy sétautazás ötezer koronába került, ami akkoriban nagyjából négy kiló szalonna árának felelt meg. A jegyeket saját jegypénztár híján a Gellért recepcióján lehetett megvásárolni.

BALATON ÉS BÉCS KARNYÚJTÁSNYIRA

„A hidroplánokkal a nyáron rendes járatot fognak indítani Budapest és a Balaton között. Erre az útra már kidolgoztak egy szabályzatot. Megállapították a magasságot, amelyet a gépeknek az egész úton be kell tartaniok, mert így bármi baj történik is, mindig tudunk vizet találni az útközben szükségessé váló leszálláshoz. Útba esik a Velencei-tó, alkalmas a leszállásra a Duna vonala is Erdig, és közben is jelöltek ki megfelelő nagyságú vízterületet” – írta Az Est című lap 1923. május végén. Hamarosan el is indult a légi közlekedés Budapest és Siófok között. A hidroplánok menetrend szerint negyven perc alatt tették meg az utat minden reggel és este, napközben pedig Siófok – Balatonalmádi – Balatonfüred – Balatonföldvár – Siófok körrepülésre volt lehetőség. Bécsbe is naponta indultak járatok, általában reggel mentek és este jöttek, ami elsősorban az üzletembereknek, a kormánytisztviselőknek és a császárváros újdonságaiért lelkesedő úriasszonyoknak kedvezett.

KÉNYSZERLESZÁLLÁS

A menetrend szerinti gépek mellett rendelésre bárhová elszállították az utasokat, sőt idővel egy müncheni járatot is indítottak. Sajnos mégsem volt elegendő a bevétel az Aeroexpress hosszú távú fenntartásához. A dunai légikikötő végül csupán három évig, 1926-ig működött. A megszűnéshez vélhetően az is hozzájárult, hogy az egyik alapító, a már említett Jankovich-Bésán Endre, aki Bandi gróf néven híresült el, pénzhamisítási ügybe keveredett. A cég 1930-ban szűnt meg végleg, ez pedig a hidroplánok népszerűségének esésével is egybeesett. A hazai hidroplánrepülés egykori legendás helyszínének emlékét ma tábla őrzi a Szabadság híd budai hídfőjének mellvédjén. ♦

SZÖVEG –
JEAN ORSOLYA

KÉP –
KATONA LÁSZLÓ

„Egy nő nem kalandozhat csak úgy...”

Nem készült írónak, holott gyakorlatilag egész gyerekkorában sztorikat talált ki, gondolatban a saját fantáziája kalandjait élte át. Kalandor, világutazó szeretett volna lenni, ám a valóság áthúzta a terveit, mert rájött, szeretne anya lenni, de ki látott már olyan kalandornőt, akinek szoptatós babája van.

Berg Judittal beszélgettünk.

◆ – **Gyerekként kalandornak készültél. Mi számított akkor számodra igazi kalandnak?**

– Lányként mindig is vágytam arra, hogy gyermekeim legyenek, miközben rettenően akartam azt is, hogy igazi kalandor váljon belőlem, de a körülöttem lévő világból azt szűrtem le, hogy a kalandok csak a fiúk számára adóttak. Ezért azt éreztem, nagy kitolás az élettől, hogy én nem fiúnak születtem. Amíg lehetett, ezt azzal kompenzáltam, hogy csupa fiús dolgot csináltam. Nyaranta a fiú unokatestvéreimmel bandáztunk a Balatonnál, fára másztunk, bringáztunk, a szántóföldeken csavarogtunk vagy kardoztunk a környékbeli autókról leszerelt antennákkal (amiket mindig vissza is vittünk). Folyton bent csörtettünk a nádasban, és egyszer egy kishalmerítővel két másfél kilós pontyot fogtunk, amit aztán eladtunk a büfés Pista bácsinak. Gyerekként ilyen kalandokban mértem a kalandorságot.

– **Akkor még komolyan is gondoltad, hogy kalandor leszel belőled.**

– Hát persze! Teljesen beleéltem magam, és olyan történeteket találtam ki, amelyeknek a létezésében egy idő után magam is elkezdtem hinni. Az osztálytársaimat éjszakai túrára hívtam, hogy feltárjuk a Kiscelli Múzeum alatt húzódó titkos labirintusrendszert. Én ebben annyira hittem, hogy még azt is tudni véltem, hogy hol van a bejárata, sőt, térképeket is rajzoltam róla. A történet érdekessége, hogy az egyik őszám valóban a kiscelli kastély katonai parancsnoka volt, a dédanyám is ott nevelkedett, és ez nekem elég is volt,

hogy azt gondoljam, a kastély teljes jogú örököse vagyok. Kislányként nagyon vágytam a kalandokkal teli életre, amit számomra akkoriban az *Indiana Jones*-filmek testesítettek meg. Ezerszer feltettem magamnak a kérdést, hogy hogyan is lehetnék én a női Indiana, ha nekem sok gyermekem lesz. Mert az már akkor egyértelmű volt számomra, hogy egy nő nem kalandozhat csak úgy, ha közben szoptató babája vagy ovis gyereke van.

- Tinikorod legnagyobb kalandja, ami hatalmas változást hozott az életedbe, egy amerikai ösztöndíj volt, amit tizenöt és fél évesen kaptál meg. Teljesen egyedül kellett helytállnod New Yorkban cserediákként. Hogyan élted meg azt az időszakot?

- Azon izgultam, hogy érteni fogom-e az idegen nyelvet, fog-e nekem menni az iskola angolul. Ehhez képest beleszóppentem egy dél-amerikai bevándorló családba, akik egymás között spanyolul kommunikáltak, és a lányuk, a cserepartnerem pedig a brooklyni szlenget beszélte.

Szerencsés alkat vagyok, mert nem szorongtam amiatt, hogy csak tökéletesen vagyok hajlandó megszólalni, én minden létező módon, kézzel-lábbal kommunikáltam. Úgy jöttem vissza fél év múlva New Yorkból, hogy beszélni még nem tudtam jól, de a rádióban már megértettem mindent spanyolul, a brooklyni szlenget pedig úgy megtanultam, hogy teljesen belesimultam a lánybandába, amelynek a cserepartnerem oszlopos tagja volt.

- Hogyan változtatott meg a kint töltött fél év?

- Hazatérve nem tudtam visszailleszkedni a korábbi életembe. Amerikában kinyílt a világ számomra, és olyan szabadságot élhettem meg, mint amit addig soha. Érthető, hogy itthon is szabad és önálló akartam lenni, de a szüleim ezt nem fogadták el, ezért rengeteg konfliktusunk volt abban az időszakban. Nem mehettem sehová, mindenhez engedélyt kellett kérnem. Én meg úgy gondoltam, hogy nekem, aki késő este egyedül átmetroztam a Harlemen, már ne mondja meg az apám, hogy este tízre legyek otthon. ➤

Ösztönösen nyúltam a mesékhez, hogy feloldjam a gyerekeim szorongásait, félelmeit, a feszültségét

– Milyen terveid voltak a jövőddel kapcsolatban?

– Akkor egy elég sötét korszakom kezdődött el: a szüleim nem nagyon tudtak mit kezdeni azzal az új gyerekkel, akit visszakaptak, és túlzott szigorral, tiltásokkal próbálkoztak. Én azonban folyamatosan lázadtam. Ha azt mondták: „Meg ne tudjam, hogy...”, én másnap már biztosan megcsináltam. Édesanyám olvasott a Pesti Műsorban a Sex Action nevű formációról, ami engem egyébként egyáltalán nem érdekelt, na de amikor kimondta azt a bizonyos: „Meg ne tudjam, hogy te ilyen koncertekre jársz” – kezdetű mondatot, már tudtam, hogy a következőn ott leszek. Én lettem a család fekete báránya, bulizni jártam, és bizonyos keretek között mindent kipróbáltam.

– Mi hozott ki ebből a spirálból?

– Elsősorban a szüleim szeretete és kitartása, és ezért nagyon hálás vagyok nekik. Másrészt az, hogy minden lázadásom ellenére értelmes gyerek voltam, aki a legsúlyosabb időszakában is rengeteg könyvet olvasott. És sokat segített a legjobb barátnóm, akivel komoly dolgokról is tudtunk beszélgetni. Nemcsak koncertre jártunk együtt, hanem múzeumba is. Volt egy-két nagyon jó tanárom is, akik mindent megtettek azért, hogy rátereljenek

a helyes útra, és hogy értelmes célokat tűzzek ki magam elé. És megvolt bennem a vágy, hogy jó dolgokat vigyek véghez. A nehéz korszakomból maradt emlékem is, amit a mai napig is használok: a kamaszkori naplóm, amibe tizenévesen felírtam magamnak, hogy mit ne mondj egy kamasz gyereknek, és mit tegyél meg érte. Talán ennek is köszönhető, hogy mind a négy gyermekemmel csodálatos a viszonyom. Sok mindent megengedek nekik, hogy ne kelljen titkolózniuk, és úgy érezhessék, velem szinte bármit megbeszélhetnek.

– Magyar-angol szakos egyetemista lettél, és végre újra azt érezted, jó helyen vagy. Az élet azonban egy újabb kitérőt hozott az életedbe, hiszen huszonnégy évesen édesanyává váltál.

– A legidősebb lányom nem tervezett gyermekként, teljesen véletlenül, tudatos védekezés mellett fogant meg. De felvállaltam, egy másodpercig sem gondoltam arra, hogy ne akarnám ezt a terhességet. A baba mellett csináltam végig az egyetem utolsó évét, írtam meg a két szakdolgozatomat és készültem az államvizsgákra. Sajnos gyorsan kiderült, hogy a férjemmel nem illünk össze, elváltunk, és ott maradtam egyedül egy pici gyerekkel.

– Hogyan élted meg ezt a nehéz élethelyzetet?

– Eleinte nagyon nehezen. Már csak azért is, mert addigra már pontosan tudtam, hogy mit akarok: gyerekszínházat csinálni, színdarabokat írni, rendezni és tanítani, drámapedagógiát tanulni Angliában. Mindennek búcsút inthettem, ráadásul a pici és a tanulás mellett dolgoznom is kellett, hogy eltartsam magunkat. A kilátástalanság érzésétől megkeseredtem. Rájöttem, hogy én nem akarok így élni. Ha már vállaltam, akkor ennek a gyereknek legyen boldog gyerekkora, és az a minimum, hogy én ezt biztosítom neki. De tudtam, ez csak akkor fog menni, ha elengedem a sértettséget, hogy velem kitolt az élet.

– Ekkor kezdted el meséket írni?

– Nem sokkal később, de akkor még nem írni kezdtem, csak fejből mesélni. A kislányom egy igazi csatatérre született, ahol az anyja és az apja folyamatosan veszekedett. Nem csoda, hogy elviselhetetlenül hisztis gyerekké vált. De tudtam, ő nem rossz, csak érzi, hogy a világ, amelybe beleszületett, nem jó neki. Akkor ösztönösen nyúltam a mesékhez, hogy feloldjam a szorongásait, a félelmeit, a feszültségét. Ezek az első mesék tulajdonképpen a túlélésünket szolgálták, ezekből született aztán az első kötetem.

– **Hogy váltak a meséid másoknak is segítségé?**

– Egy barátomnak, Futász Dezsőnek könyvkiadója volt, ő beszélt rá, hogy írjam le a fejből mondott meséket. Így lett az első kötetem a Hisztimesék, és innentől rákaptam az írás ízére. Közben találkoztam a második férjemmel, született három közös gyerekünk. Végre nem kényszerültem rá arra, hogy a kevés szabadidőmben munkákat vállaljak, úgyhogy belevetettem magam az írásba. Néhány rövid mesével kezdtem, aztán jött a Rumini, amit egy családi nyaraláson találtam ki az akkor még óvodás nagylányomnak, Lilunak. Azt gondoltam, hogy olyan hőst teremtek neki, akivel azonosulva ő is felszabadultan kalandozhat, miközben mégis egy nagyon stabil, szereteten és barátságon alapuló világrendbe kapaszkodhat.

– **A sok gyerekkönyv után felnőtteknek is írtál egy regényt. Honnan jött az inspiráció?**

– Nagyon régóta ott bujkált bennem a kíváncsiság, hogy vajon képes vagyok-e felnőtteknek is izgalmas könyvet írni. A témához a kezdőlökést a saját párkapcsolati válásom adta. Szabó Borbála drámaíró barátnőm olvasta a regény első változatát, és azt mondta, hogy a szövegem olyan, mint egy gazdagon kidolgozott szövet, amiből nem szabtam ruhát. Nincs formája. Évekkel később a krimikedvelő énem hozta el a megoldást: bűnügyi köntösbe öltöztetem az eredeti témát.

– **Most, hogy már nagyobbak a gyermekeid, újra hódolsz a kalandorságodnak, és amikor csak teheted, utazol. Milyen úti célok szerepelnek a bakancslistádon, amiket már megvalósítottál, és melyek várnak arra, hogy felfedezd őket?**

– Az elmúlt években Dél- és Közép-Amerika szerelmese lettem. Bejártam Guatemalát, Kolumbiát, Perut, Ecuadorot. Van egy túravezető barátom, aki tizenöt éve kalandozik Dél-Amerikában, vannak barátai a dzsungelben élő indiánok között, és Peruban az ötezer méter magasan elterülő kis falvakban is. Fantasztikus emlék az is, amikor két barátnőmmel Jáván egy pőfőgő vulkán kráterébe ereszkedtünk le éjszaka, hogy a kék lánggal égő kén látványában gyönyörködhesünk.

A közeli útiterveim között szerepel Venezuela és Közép-Kolumbia, ahol túravezető barátom, Endre kapcsolatai révén a smaragdbányákba is bemegyünk majd. A bakancslistám egyébként nagyon hosszú: nagyon szeretném látni az északi fényt, Patagóniát, a Tűzföldet, és még Afrikában sem jártam! ♦

MOZGÁS KALAND JÁTÉK

**CSOPORTOS
KEDVEZMÉNYEKSEL**

**BIZTONSÁGOS
SZORAKOZÁS
KÖZEL
2
HEKTÁRON
14
JÁTÉKSZIGET**

www.tarzanpark.hu
1046 Budapest,
Tábor u. 26-28.

ÚJPESTEN

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

Haljon a Halál, éljen az Élet!

**Nézd én Uram, a lázas világnak
Hörgő mellében vonagló kín dül –
Csontkezü Halál végigsimítja,
S torzzá meredten oszlásnak indul.**

**Kezedtől emelt roppant nagy égbolt
Hiába lövell szent, ölelő fényt:
Sóhajtoz a föld a hideg űrben
November esti zord temetőként.**

Dsida Jenő: Új imádság (részlet)

◆ Ilyen helyzetképet adott a világról közel száz évvel ezelőtt, 1924-ben Dsida Jenő Új imádság című versében. És ma? „Őrület, ami van!” – halljuk gyakran, s tán mondjuk magunk is. „Agyrém a világ! Mit kell még elviselniünk?! Előbb a koronavírus, most a háború, a növekvő árak, a természeti csapások, a merényletek, a nyílt bűnözés, a rendszerszintű korrupció. Vajon mi lesz mindennek a vége és mikor? Egyre többször hangzanak el az aggodalmaskodó kérdések, hiszen hozzászokunk a békés, nyugalmas, kiszámítható, tervezhető, kényelmes életünkhöz, és összezavarodunk, felháborodunk, félni kezdünk, amikor ez a rend inogni kezd. A média nagyobb része pedig ahelyett, hogy higgadtan tájékoztatna, elfogulatlanul elemezné a helyzetet, csillapítaná a közhangulatot, ráül erre a hullámra, és csak fokozza a pánikot, sőt az utóbbi hetekben már egyenesen az atomháború rémével fenyegetett. De nem lesz atomháború, legalábbis olyan nem, amely az egész glóbuszt elpusztítaná. Nem lesz, mert Isten, a világ teremtője és fenntartója, aki felelős a világgért, nem engedi ezt. Nem lesz atomháború, mert az ő szava kimondta és megígérte, persze nem pontosan ezekkel a szavakkal. Bár megengedi, hogy a végkifejlet idején

olyasféle borzalmak történjenek, amelyeket ma tapasztalunk a világban, és amelyeket maga az ember művel, azt azonban megígérte, hogy visszatartja a totális pusztulást okozó szeleket, hogy ne fújjanak a világra, végleges vesztét okozva (Jelenések könyve 7,1). Megmondta, hogy amit most megélünk, nem agyrém, hanem a végkifejlet, amit rendszerint végidőnek mondanak. Én inkább a végkifejlet szót használnám, mert kevésbé fenyegető és főleg pontosabb. Kifejezi, hogy egy folyamatról van szó, és az, amiben ma élünk, e folyamat része. Isten nem titkolja, hogy a végkifejlet idején pokoli jelenségek következnek be: „olyan idő jön, amelyen még nem volt, amióta népek kezdtek lenni” (Dániel könyve 12,1). Ám a Szentírás egyértelműen leszögezi, hogy magát a véget nem a gonosz forrása, a Sátán okozza majd, nem is az emberi bűnök elképesztő tömege és súlya, nem valamilyen természeti katasztrófa pusztítja el a földet, nem is emberek által kirobbantott atomháború. Nem, hanem isteni beavatkozás történik. A maga képes biblikus beszédmódján úgy írja le ezt Dániel könyve (2,33-35), hogy egy kicsiny kő, amely az Isten hegyéről szakad le, szétzúzza az istentelen emberi nagyhatalmak aranyból, ezüsből, rézből, vasból és agyagból készült szoborkolosszusát, és megalapítja az egyetlen emberhez méltó uralmat, Isten országát. A kő pedig a Biblia szimbolikájában maga Krisztus, gondoljunk például a szegletkő jelképére. „Agyrém a világ” – így látják azok, akik emberi véleményeknek és híreszteléseknek adnak hitelt, így nincsenek felkészülve sem a jövőre, sem arra, ami most körülöttük történik. Isten azonban felkészíti azt, aki odafigyel rá, és hisz neki. Több száz kijelentést, prófécíát adott a mára, a végkifejlet korára is, és várja, mikor hallgatnak az emberek a hamis, hazug híresztelések helyett az ő világos és igaz szavára, hogy átvezesse ezen a korszakon, és új életre támassza azokat, akik ezekben a nehéz napokban figyelnek rá. ◆

➤ Georges Rouault (1871–1958): Miserere. Olaj, fa, 27×22 cm, dátum ismeretlen

S. P. ...

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

A gyűlölt és csodált Metternich herceg

A diplomata, aki rettegett
Széchenytől, és elcsábította
Napóleon húgát

Nem sok olyan politikus élt a középkor után, aki *Klemens von Metternich*hez hasonló mértékben befolyásolta az európai történelem alakulását. Hol rafinált tárgyalásokkal, hol szerelmi kalandokkal, hol durva cenzúrával, de majdnem mindig elérte, amit akart. Negyven évig uralta a Habsburg Birodalom és abban Magyarország életét is.

◆ ELŐKELŐ NEVELTETÉS ÉS FRANCIÁS MŰVELTSÉG

Amikor Metternich megszületett 1773-ban, Európa berendezkedése még sok mindenben emlékeztetett a középkori állapotára, még mindig létezett a Német-római Császárság. A kontinensen háborúkon, polgárháborúkon, felkeléseken túl – ha viharvert állapotban is – a tömérdek német hercegség, grófság, királyság, püspökség, fejedelemség és még ki tudja hány államforma makacsul tartotta magát. A valóságban azonban már csak a két fő rivális, a Habsburg Birodalom és a Porosz Királyság rendelkezett komoly politikai és katonai hatalommal, ők pedig a XVIII. század során két pusztító háborút is vívtak egymással.

Herceg és gróf Klemens Wenzel Nepomuk Lothar von Metternich-Winneburg zu Beilstein (Koblenz, 1773. május 15. – Bécs, 1859. június 11.)

Ebben a bizonytalan világban élt a Rajna-vidék délnyugati részén a dicsőséges múltjára büszke Metternich család. A régi világ fénye ugyan már megkopott, de ők még gazdagnak és befolyásosnak számítottak. Volt egy váruk és egy romos őrtornyuk, birtokokkal rendelkeztek a Rajna-vidéken és Csehországban. Ráadásul a családapa, Franz Georg Karl Metternich tökéletes hűségével elnyerte a Habsburg-ház teljes bizalmát. Ő töltötte be az állam követi pozícióját a hétből három német-római választófejedelemben, a mainzi, a trieri és a kölni érsek udvarában. Amikor a fia megszületett, rangjukhoz méltóan impozáns nevet kapott a keresztségben: Klemens Wenzel Nepomuk Lothar.

A császárság idejéig múlt állapotát az is jól mutatja, hogy a Metternich család a saját, német identitása helyett inkább a közeli Franciaország kultúrájához vonzódott. Idejük jelentős részét a határ túloldalán töltötték, Klemens jobban beszélt franciául, mint németül. Amikor tizenöt éves lett, a strasbourgi egyetemre írták be jogot tanulni. Tanárai szerint elégedett, jóképű és szeretetre

méltó gyerek volt, bár néhányan úgy vélték, átlátnak rajta, szerintük éppen olyan hazudozó és pöffeszkedő alak volt, mint amilyennek az apját tartották.

A neveltetése mindenestre makulátlan volt, bevezették a társadalom legfelsőbb rétegeibe, az apja még a későbbi II. Ferenc császárnak is bemutatta. Klemens könnyedén beilleszkedett ebbe a világba, és sikeresen mozgott az uralkodók között. Tökéletes modorral, lehengető kedvességgel és rohamosan fejlődő taktikai érzékeléssel csavarta az ujsa köré a politikai élet vezetőit, miközben apja teljes mandátummal rendelkező diplomataként szinte teljhatalommal irányította a németalföldi osztrák területeket.

A FORRADALMAK FORGÓSZELÉBEN

Ennek a szép, nosztalgikus világnak 1789-ben azonban egy csapásra vége szakadt. Kitört a francia forradalom, és a régi világ hamarosan egész Európában darabokra hullott. A holland tartományokban felkelés tört ki, amit ugyan nemsokára levertek a Habsburgok, de a francia előrenyomulást nem lehetett megállítani. Három év múlva hadat üzentek Ausztriának, aztán 1794-ben bekebelezték a Németalföldet. A Metternich család szinte mindent elvesztett. A franciaországi és a németalföldi örömeik nem léteztek többé, az imádott Strasbourgot kirabolták és feldúlták a forradalmárok, a Rajna-vidék területei pedig megteltek az életükért rettegő, menekülő francia arisztokratákkal. Otthonuk hadszíntér lett: először megszállta a porosz sereg, majd elérkezett az első vereség Napóleontól. XVI. Lajost és Mária Antóniát lefejezték, a terror uralkodott a franciákon. Az ifjú Metternichnek a húszas évei elejére meg kellett tapasztalnia, hogy a család birtokait elfoglalják a franciák, és az egykor megingathatatlanul hitt régi világon eluralkodik a káosz. „Ahogy én látom a helyzetet, minden a pokolra szállt, és eljött az idő, hogy mindenki mentse a menthetőt a romok közül” – írta egy helyen.

Ezek voltak azok az élmények, amelyek megalapozták és végleg megszilárdították a fiatalember politikai nézeteit. Arra a következtetésre jutott, hogy a reformok és a nemzeti mozgalmak kéz a kézben járnak az erőszakkal, a forradalmakkal. Amint megszűnik a konzervatív törvények uralma, véletlenszerű események veszik át az irányítást. A rend felbomlik, az országok egymás ellen fordulnak, háborúk törnek ki, és milliók halnak meg.

Metternich Bécsbe tette át a székhelyét, és az apja határozott segítségével építeni kezdte diplomáciai karrierjét. Édesanyja megfelelő feleséget is szerzett neki Eleonore von Kaunitz-Rietberg grófnő személyében. A grófnő

Szembeszállt az alávetett nemzetek minden függetlenségi törekvésével, Széchenyi Istvánnal szinte külön ideológiai háborút vívott. Eközben hatalmas kémhálózatot működtetett, és persze szigorú cenzúrát tartott fenn. A döntéshozatalra teljesen alkalmatlan I. Ferdinánd császár helyett gyakorlatilag ő kormányozta a birodalmat.

kiváló választásnak bizonyult, mivel a kapcsolatai révén Metternich bekerülhetett a bécsi elit soraiba. Amint a napóleoni háborúk feldúlták Európa vezető országait, a megnyerő, kék szemű fiatal politikus fokozatosan növelte hírnevét és befolyását. Egyre fontosabb kinevezéseket kapott, és döntő jelentőségű küldetéseket hajtott végre. Berlini nagykövetségként tevékenykedett, és olyan sikeresen vetette be tökélyre fejlesztett kommunikációs képességét, hogy a francia nagykövet beprozszálta magához Bonaparte Napóleonhoz. Így 1806-tól Párizsban volt osztrák nagykövet. Személyesen a francia császárral tárgyalva igyekezett érvényesíteni a Habsburg érdekeket, és befolyása egyre csak gyarapodott. Bár három évvel később, a francia–osztrák háború kirobbanásakor rövid időre letartóztatták, nemsokára már államminiszter lett. Mindössze három hónappal később beiktatták abba a külügyminiszteri hivatalba, amit aztán majdnem negyven évig ő töltött be.

Ebben a minőségében azt is elérte, hogy a háborúskodás ellenére ő szervezte meg Napóleon újabb házasságát, miután elvált a terméketlensége miatt feleslegessé vált *Josephine*-től. Személyesen ugyan nem kísérté Párizsba II. Ferenc császár lányát, *Mária Lujzát*, de egy másik útvonalon utánament, és fél évig maradt a francia fővárosban, mert hűségesen jelentett az uralkodónak a lánya hogylétéről.

A napóleoni háborúk során sikerek és kudarcok egyaránt érték, ő viszont soha nem tévesztette szem elől a legfőbb célját: létrehozni egy tartós erőegyensúlyt Európában, amelynek révén a jövőben elkerülhetők a háborúk és a rettegett forradalmak. Ügyesen balanszírozott az orosz cár, az osztrák császár, a porosz király

és Napóleon között, miközben a magánéletében bekövetkező tragédiákat is igyekezett méltósággal elviselni. A felesége összesen nyolc gyermeket szült a házasságuk alatt, akik közül az első kettő még csecsemőkorában meghalt, és a többi hat közül is négyet fiatalon elveszítettek. Csak ketten éltek túl az apjukat.

Metternich – bár gondos családfőnek és jó apának tartották – nem volt a házastársi hűség mintaképe. Abban a korban, az ő pozíciójában ez nem is volt elvárás. Nagykánállal habzsolta az életet, számos szeretőt tartott, akik közül néhányan a lehető legmagasabb rangú hölgyek közül kerültek ki. Elcsábította többek közt Napóleon húgát, *Caroline*-t, aki kifejezetten veszélyes tróféának számított, mivel a francia forradalom harcias hőséneke, *Murat* tábornoknak, a nápolyi királynak volt a felesége. Szintén viszonya volt *Laure Junot*-val, Napóleon egyik szárnysegédjének feleségével. Mindkét hölgy komoly befolyással rendelkezett a francia politikai életben, így sokakban felmerült a gyanú, hogy Metternich nem kizárólag a saját szórakoztatására bonyolódott velük kapcsolatba. A tekintélye és a hatalma ezekben az években a csúcson volt. Ausztria hercegi címmel jutalmazta a fáradozását, családja elvesztett birtokai helyett újakat adományoztak neki.

A VILÁG LEGSIKERESEBB DIPLOMATÁJA

Amikor 1814-ben Napóleon vereséget szenvedett, Metternich elérkezettnek látta az időt, hogy átültesse a gyakorlatba saját elképzeléseit és álmait Európa jövőjét illetően. A nagyhatalmak által rendezett bécsi kongresszuson minden személyes meggyőzőképességét, szervezőtehetségét és ravaszságát bevetette. A résztvevőknek a hosszas és kimerítő tárgyalások kipihenésére változatos szórakozási lehetőségeket szervezett: véget nem érő lakomák, luxusszalonok, fényűző bálók és előkelő bordélyházak biztosították a politikacsinálók és persze Metternich herceg kényelmét. A háttérben pedig mindent elkövetett, hogy ne engedje Franciaországot az európai bosszú áldozataként végzetesen legyengíteni, az orosz és a porosz hatalmi törekvéseket elhatalmasodni, a Habsburg Birodalmat pedig másodrangú erővé degradálni. Egész életében erre a lehetőségre várt: most végre asszisztálhatott egy olyan rendszer kialakításában, amely majd megakadályozza a magyarországi nemzeti törekvések megerősödését, a korai liberális eszmék szárba szökkenését, elejét veszi a forradalmaknak, és nem engedi, hogy a kényes egyensúly felborulásával elszabaduljon a káosz.

A háborúk utáni béke megteremtésén kívül egy sor más, égetően fontos kérdést is napirendre tűzetett

az itáliai zavargásoktól kezdve az Oszmán Birodalom kordában tartásáig. Az általa dominált kongresszus létrehozta Európa alapvető erővonalait a következő száz évre: rendszere csak az I. világháború kitörésével omlott össze.

Metternich megdicsőült, a világ egyik legsikeresebb diplomatája lett. A felesége halála után újra megnősült, megszületett a kilencedik gyereke, majd miután a második feleségét is elveszítette, feleségül vette a magyar származású Melanie Zichy-Ferrarit, aki további öt gyermekkel ajándékozta meg. Hozzájuk csatlakozott még az a házasságon kívül született kislány, akit a szintén házaspár Jekatyerina Pavlovna Szkavronszkaja orosz hercegnő szült neki.

A következő évtizedekben rendületlenül építette a saját rendszerét, de közben belefáradt a saját nagyságába. A maradiságig konzervatív nézeteihez fogal-körömmel ragaszkodott. Szembeszállt az alávett nemzetek minden függetlenségi törekvésével, Széchenyi Istvánnal szinte külön ideológiai háborút vívott. Eközben hatalmas kémhálózatot működtetett, és persze szigorú cenzúrát tartott fenn. A döntéshozatalra teljesen alkalmatlan I. Ferdinánd császár – Magyarországon V. Ferdinánd király – helyett gyakorlatilag ő kormányozta a birodalmat, de képtelen volt a legkisebb mértékben is alkalmazkodni a változó politikai klímához.

AZ ÚJ KORSZAK RÉGI EMBERE

Európa békéje ugyan többé-kevésbé fennmaradt, de a bécsi kongresszus rendszere nem tudott gátat szabni a nemzeti mozgalmaknak. Az 1848-as forradalmak kitörése már egy idősebb tekintélyt veszített Metternich uralma alatt történt. Az egykor szinte mindenható külügyminiszternek egyik napról a másikra kicsúszott a lába alól a talaj, és gyakorlatilag menekülnie kellett Bécsből. Sikasztással, vesztegetéssel vádolták, bár ezeket a vádakokat soha senki nem tudta bebizonyítani. Londonban telepedett le, ahol rendkívül aktív társadalmi életet élt. Bár Viktória királynő tudomást sem vett a jelenlétéről, gyakori vendég volt hotelszobájában a waterlooi győztes Wellington herceg, Benjamin Disraeli miniszterelnök és Johann Strauss is. Hiába volt azonban egyfajta helyi sztár, Ausztriában megvonták a nyugdíját, és kénytelen-kelletlen hitelekben élt.

A forradalmak lecsitulása után Ferenc József végül kegyesen visszarendelte Bécsbe, ahol udvariasan kikérte a véleményét néhány kérdésben, de a politikai életbe már nem kerülhetett vissza. Miután a harmadik felesége halálát is át kellett élnie, végleg elfogyott az életereje. Egy általa már nem értett új korszakban, 1859-ben nyolcvanhat évesen hunyt el. ♦

MINDSZENTYNEUM
ZALAEGERSZEG

SISITŐL AZ ERZSÉBET-MÍTOSZIG

GÖDÖLLŐI
KIRÁLYI
KASTÉLY

SISITŐL AZ ERZSÉBET MÍTOSZIG

A Gödöllői Királyi Kastély és
a zalaegerszegi Mindszentynem
közös időszaki kiállítása

2023.06.09. – 12.31.

www.mindszentynem.hu

JÚLIUSI KIMENŐ

Képr. ordogkatlan.hu

ÖRDÖGKATLAN FESZTIVÁL – TISZTELGÉS CSEH TAMÁS ELŐTT

Az ország egyik lehangulatossabb fesztiválja idén tizenhatodik alkalommal talál otthonra a Villányi-hegység lankái között. Az idei Katlan fókuszában Cseh Tamás áll. Az ő alakját idézik majd meg a programok és a helyszínek, mint például: a Bakonyi Indiánok című kiállítás, a Cseh Tamás Szoba, ahol a résztvevők dalszövegeket írhatnak. Többek között fellép: a Füst a szemében, a Másnap, a 30Y, a Kiscsillag, az Esti Kornél, a Bohemian Betyars és a Parno Graszt. Díszvendég lesz Másik János, a Magyar Zene Háza és a tízéves Jurányi Ház. **Beremend, Mokos, Nagyharsány, Szoborpark, Vylyan Terasz, augusztus 1–5.**

Képr. fesztivalakademia.hu

FESZTIVÁL AKADEMIA BUDAPEST

A Kelemen Barnabás és Kokas Katalin hegedűművész házaspár által nyolc éve életre hívott Fesztivál Akadémia Budapest (FAB) idén is felvonultatja a nemzetközi zenei élet élvonalbeli művészeit, a magyar kultúra kiemelkedő alakjait. A szervezők klasszikus, kortárs, magyar népzenei és cigányzenei koncertekkel, társművészeti programokkal várják a közönséget Budapest különleges helyszínein. A zárónapon, július 23-án színpadra lép többek között a Parno Graszt, a Söndörgő, Szalóki Ági, valamint ifj. Sárközi Lajos és zenekara.

Budapest különböző helyszínein, július 14–23.

FATEMPLOM FESZTIVÁL MAGYARFÖLDÖN

Idén júliusban is megrendezik a magyarföldi Fatemplom Fesztivált. Az őrségi településen szabadtéri és templomi zenés programok, világi és egyházi előadások váltják egymást. A vidám fesztiválnyitóról a *Kanizsa Big Band* gondoskodik. A háromnapos rendezvényen fellép többek között *Vecsei H. Miklós* és a *QJÚB*, a *Csík zenekar*, *Lackfi János*, *Rátóti Zoltán*, a *Kaláka*, a *Sziámi AndFriends*, a *Cantemus Kórus*, az *Eucharist* és *Mező Misi*, *Váray László*, a *Laposa Julcsi Band* és *Lovasi András*.

Magyarföld, július 14–16.

MIÉRT PONT KIVI? – A RÓZSAVÖLGYI SZALON ÉS A KŐSZEGI VÁRSZÍNHÁZ KÖZÖS PRODUKCIÓJA

A párizsi kritikusok öt csillagot adtak *A kivi napja* című előadásra, amelyet *Laetitia Colombani* első darabjából állítottak színpadra. A hazai bemutatót a Kőszegi Várszínházban láthatja a közönség. A darab főszereplője egy mániákusan precíz könyvelő, aki a felesége halála óta magányosan él. Szabálykövető, semmit sem bíz a véletlenre. Míg egy nap észreveszi, hogy a kivis joghurt eltűnt a hűtőjéből, és ezzel minden felborul az életében. A darab a magányról és annak feloldásáról szól sok humorral és emberséggel. Szereplők: *Schneider Zoltán*, *Varga Ádám*, *Takács Katalin* és *Kiss Anna*. Rendező: *Óze Áron*.

Kőszeg, Kőszegi Várszínház, július 13.

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

Életutak, közelképek

Az angolszász egyetemek világában már nemcsak szépírói kurzusok indulnak, hanem az önéletrajzírásra is oktatják az érdeklődőket. Hogyan lehet izgalmassá tenni a szűk család vagy a szakmai körök, esetleg a széles közönség számára életutunkat? Hogyan lehet a „magunk mentségét” elfogadtatni, a minket ért sérelmeket, az általunk elért sikereket közzé tenni? A mi szerzőink nem végeztek ilyen tanfolyamot.

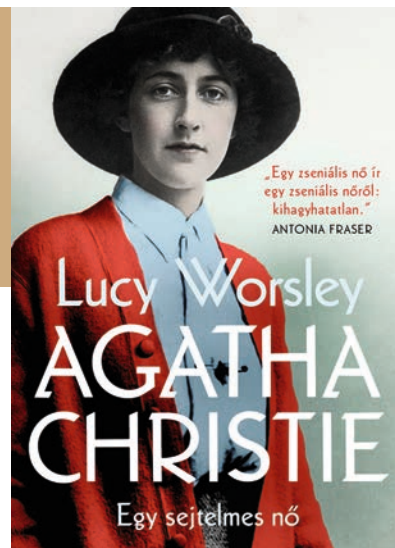
◆ **ROMSICS IGNÁC HETVEN ÉV** (Egotörténelem 1951–2021) című nagyszabású önéletrajzának frissen megjelent második, közel ötszáz nagy oldalas kötete istenkísértő vállalkozás, hiszen nincs történeti távlat, a szereplők nagy része még él, a közelmúlt halottairól pedig az élő családtagok miatt sem lehet könnyedén ítélni. A könyv 1986-ban indul és 2021-ben zárul. Hat fejezetre oszlik: A Magyarországi Kutató Csoport/Intézet igazgatóhelyettese, 1986–1991, Az ELTE docense, 1991–1993, Az Indiana Egyetem és az ELTE professzora, 1993–1998, Öt év itthon és szerte a nagyvilágban, 1998–2003, A „főcenzor”, a „sztártörténész” és a „magyargyűlölő volt marxista”, 2003–2008, A „legjobb tanár”, az „antiszemita” és a „hazaáruló” 2008–2021. Az Egotörténelem alcím felmenti Romsicsot a felelősség alól, hogy az elmúlt harmincöt év történelmi, társadalmi változásait értékelje, hogy a rendszerváltoztató idők főszereplőit bemutassa, inkább saját pályáját, fényes sikereit és az őt ért támadásokat állítja középpontba. Romsics kétségkívül sztártörténész (bár tiltakozik ellene), a *Bethlen István*-ról írt kiváló monográfia alapozta meg szakmai tekintélyét, ami után jött számos olyan összegző munka, amely a művelt nagyközönség történelemszemléletét formálta. Nem véletlenül kapkodtak Romsicsért a kiadók, a különféle médiumok, s ő igyekezett a felkéréseknek eleget tenni. Megszállottan sokat dolgozott. És nagyszerű tanár is volt, a XX. századdal foglalkozó

mai negyvenes és kora ötvenes nemzedék legjobbjait ő indította útnak. Hogy voltak irigyei? Hát persze. Hogy voltak ámokfutó áltörténészek, akiknek útjában állt? Az idő nem őket fogja igazolni.

Romsics, aki önerőből érte el, amit elért, nem hallgatja el, hogy a nyolcvanas évektől jól keresett, sokat utazott a családdal, építkezett, s mindent megadott ugyancsak történészi pályára lépett fiának, hogy neki már ne legyen gondja az idegen nyelvekkel, a mindennapi megélhetéssel, mint egykor az édesapjának.

(*Helikon Kiadó, 6999 Ft*)

PLÉH CSABA ÁRNYAK című kötete a *Magvető Tények és Tanúk* sorozatának új darabja. Romsics Ignác után újabb, a maga szakterületén – pszicholingvisztika – maradandót alkotó akadémikus jelentkezett, hogy életútjáról számot adjon. Bár az előszóból kiderül, hogy eredetileg portrészorozatot kívánt írni a hozzá közel álló tanárokról, barátokról, kollégákról, a szerkesztő rávette, hogy írja meg saját életét is. És milyen jól tette! Ezzel a kicsikaró életrajzzal indul a könyv, ez teszi ki az ötszáz kis oldal kétharmadát. Romsics és Pléh életútjában vannak rokonvonások, hiszen mindketten első generációs értelmiségiek, vidékről jöttek a fővárosba, mindketten *Szegedy-Maszáék Mihály* ajánlására a bloomingtoni egyetemen tanítottak több szemeszterben is, mindketten professzorok, Széchenyi-díjas akadémikusok,

de habitusuk merőben más. Romsics öltönyös úriember lett, Pléh farmeres-pulóveres vagabund maradt. Ebből következően Pléh színesebb és kitarulkozóbb. Remek, szórakoztató történetei vannak bulikról, szerelmekről. A szakmában, a tudományban azonban nem ismer pardont. Rengeteget dolgozik, nemzetközi hírnévre tesz szert, mélységesen bosszantja az egyetemi és később az akadémiai tunyaság. Ő mindig és mindenhol javítani akar. Elmenekül az ELTE-ről, és több egyetemen is iskolát alapít. Bár számos kudarc, támadás éri, élet- és munkakedvét nem veszíti el.

Portréi mély emberismeretre vallanak. Van, amikor leír és elemez, van, amikor nem tudja és nem is akarja feledtetni rajongását és szeretetét. Pszichológusoknak kötelező olvasmány, laikusoknak erősen ajánlott.

(Magvető Könyvkiadó, 5999 Ft)

LUCY WORSLEY: AGATHA CHRISTIE – Egy sejtelmes nő című több mint ötszáz oldalas, 2022-ben Londonban kiadott, idén tavasszal magyarul is megjelent életrajza sokszor hivatkozik a krimikirálynő önéletírására (ahogy Romsicsra és Pléhére is támaszkodni fognak a későbbi monográfusok), és rámutat az apró csúsztatásokra, az önigazoló passzusokra. A történelmi regényei révén Magyarországon is népszerű *Antonia Fraser*

így ajánlja a könyvet: „*Egy zseniális nő ír egy zseniális nőről: kihagyhatatlan.*” Tökéletesen egyetértünk vele. Ez a hatalmas munka azontúl, hogy rendkívül szórakoztató, tanulságos élet- és pályarajz, korkép is egy letűnő világról.

Agatha hosszú élete során (1890–1976) bebizonyította, hogy a tehetség révén ki lehet törni a szegénységből, sőt fényűzően meg is lehet gazdagodni, hiszen hatalmas házak, kertek, ingatlanok, luxusautók birtokosa lett a nyolcvan könyvet kiöltő, világsikert aratott krimiszerző (bár álnéven sok romantikus történetet is írt). Nem volt feminista, imádta első férjét, aki rútot elhagyta, és még jobban szerette a nála tíz évvel fiatalabb második társát. Vallotta, hogy a nő csak a szerelemben, a házasságban tud kiteljesedni. Ez a konzervatívnak mondott életfelfogás áthatja detektívtörténeteit is, noha két sztárnyomozója, *Hercule Poirot* és *Miss Marple* magányosan élnek, és a bűnügyek jó része családon belül történik.

Lucy Worsley hosszú kutatómunkája során hozzájutott Agatha kiadatlan leveleihez, meghallgatta a még életben lévő hozzátartozókat és ismerősöket, követte a történetek módosulásait, fogadtatásukat. Könyvében rámutat a krimik életrajzi vonatkozásaira, a kései művek hibáira. Mindent egybevetve tökéletes kalauz a krimikirálynő életéhez és művészetéhez.

(*Helikon*, 6999 Ft) ♦

SZÖVEG –
JEAN ORSOLYA

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

A BALATONI FÜRDŐZÉS HÉT ALTERNATÍVÁJA

Csodás folyóparti
szabadstrandok
és fürdőtavak

Ha vízpartról és strandolásról van szó, a Balatonon túl is van élet. A szabadvízi nyaralásra nem csak a legnagyobb tavunk kínál remek lehetőséget. Válogatásunkban most olyan csodálatos fekvésű folyóparti strandokat és fürdőtavakat mutatunk be, amelyek amellet, hogy alkalmasak a biztonságos fürdőzésre, a strandolásnak egy egészen másfajta élményét is nyújtják.

◆ A CSONGRÁDI KÖRÖS-TOROKI PARTFÜRDŐ

Sokan állítják, hogy olyan szép partja sehol sincs a Tiszának, mint a csongrádi Körös-toroknál, ahol a két folyó, a Körös és a Tisza találkozik. Egészen különleges látvány, ahogyan a lassúbb és zöldes színű Körös lelassítja az addig tempósan hömpölygő Tiszát, amely lerakva hordalékát, létrehozta a híres hétszáz méter hosszú homokos partot. Amikor pedig alacsonyabb a vízállás, előbukkanak a tengerparti plázsokra emlékeztető homokpadok is. A Körös-toroki Partfürdő Csongrád fő nyári attrakciója, a társasági élet kedvelt helyszíne, amely a meleg napokon megtelik fürdőző, napozó családokkal, a sekély vízben pancsoló kisgyermekkel, standröplabdázó és focizó fiatalokkal. Van itt minden, ami a kikapcsolódáshoz vagy egy élménydús nyaraláshoz szükséges: büfék, éttermek, kemping, játszótér, röplabda- és focipálya, de akár vízi-biciklit és csónakot is lehet bérelni.

Tipp: A hétvégi éjszakákon átalakul a part élete, a nappali zsvajt felváltja a klubokból kiszűrődő zene. A Körös-torok a helyszíne minden év augusztus első hétvégéjén a Dél-Alföld egyik legnagyobb könnyűzenei eseményének, a Körös-toroki Napok (KTN) Fesztiválnak.

GYOMAENDRŐDI KÖRÖS-HOLTÁG

Gyomaendrődöt egyedülálló módon számos holtág öleli körül – a település határában tizenhat különböző méretű és állapotú holtág található, amelyeket a magyar horgász közösség is szívesen keres fel, hiszen halállományban rendkívül gazdag vizek találhatók errefelé. A holtágak ideálisak azok számára is, akik szeretnének kicsit elvonulni, és vadregényes környezetben kívánnak eltölteni néhány napot a vízparton. A Hármaskörös gyomaendrődi szakaszán – a Templom-zugi holtág északnyugati partján található szabadstrand megőrizte

Kép: Páczai Tamás

A csongrádi Körös-toroki partfürdő

természetközelségét, madáracsicsergős nyugalomát, így aki kerülné a tömeget és a lármát, az itt megtalálja a számítását.

 Tipp: Strandolás után látogassunk el a gyomaendródi Erzsébet ligetbe! Az öthektáros liget néhány éve egy interaktív lombkorona-tanösvénnyel bővült, amely háromféle útvonalat foglal magába. Érdekes felmászni a sétányhoz tartozó tizenöt méter magas faszerkezetes kilátóba is.

SZABADSTRAND A DUNAKANYARBAN

A Szentendrei Duna-ág mentén, a Visegrádi-hegység lábánál terül el a hangulatos Dunabogdány. Amikor a Duna vízének hőmérséklete eléri a strandolásra alkalmas hőfokot, hétköznap és hétvégén egyaránt sokan választják a gyönyörűen kiépített szabadstrandot egy csobbanáshoz. A strand százötven méter hosszan elterülő

finomhomokos partjával, lassan mélyülő vizével a kisgyermekesek számára is biztonságos választás. Árnyék is akad bőven, ahová a nyári hőség elől el lehet bújni. Ezen a partszakaszon 2009 óta lehet hivatalosan is fürdeni, a vízminta mindig kiváló a fürdéshez, és a strandszezon előtt a homokot is mindig előkészítik a parton a nagy rohamra. Ráadásul az időt itt nem csak napozással, fürdőzéssel üthetjük el, a strandon van játszótér, foci- és röpi-pálya, és egy sétányira pékség és étterem is található. Jó hír a kutyásoknak, hogy számukra is kijelöltek külön partszakaszt, hogy az ebeknek is legyen lehetőségük a hűsölésre.

 Tipp: Kiránduljunk egyet Visegrádra, látogassunk el a Salamon-toronyba, a fellegvárba, vagy válasszuk a bobblyút! Kisgyerekekkel érdemes felkeresni a Mátyás Király Történelmi Játsszóparkot és a Mogyoró-hegyi Vadasparkot is.

Dunabogdány, szabadstrand

Szelidi-tó

GÖD – A DUNAKANYAR EGYIK KAPUJA

A szabadvízi fürdőzést egyszer mindenkinek ki kell próbálnia, ehhez a Duna partján fekvő Göd rögtön két remek alternatívát is kínál: az alsó- és a felsőgödi szabadstrandot, amelyek Budapestről akár kerékpárúton is megközelíthetők. Ezen a partszakaszon a természet közelségét élvezhetjük, lassan mélyülő, homokos part vár bennünket, ahol kenut bérelhetünk és akár kutyát is fürdethetünk.

 Tipp: Sétáljunk át a Homokszigetre, ahol kedvünkre fürdőzhetünk a civilizációtól távol.

SZELIDI-TÓ

A Bács-Kiskun megyei Szelidi-tó füves partjával, homokfövenyével a legszebb Balaton-parti strandokat idézi. A tó öt kilométer hosszú, három-négy méter mély, vízfelülete megközelítőleg nyolcvan hektár, ezzel hazánk ötödik legnagyobb természetes tava, amelyet még a Duna mélyített ki évezredekkel ezelőtt. Vize fürdőzésre kiválóan alkalmas, ráadásul gyógyhatású is. Egyelőre nem minősítették gyógyvízzé, de a talajból kioldódó nátrium-magnézium-karbonát és nátrium-jodid előnyösen hat az idegrendszeri, hormonális, reumatikus bántalmakra. A strand a lubickoláson túl olyan további szórakozási lehetőségeket is nyújt a gyerekek számára, mint az óriás vízi csúszda, a vízibiciklizés és a játszótérezés. A nagyobbak pedig bérelhetnek csónakot, kenut vagy akár szörföt is.

A GYÉKÉNYESI KOTRÓ TÓ

A magyar-horvát határon elterülő Gyékényes legnagyobb nevezetességét kavicsbányatavai jelentik, köztük is az egyik legkedveltebb, a háromszázhusz hektár területű Kotró, amely nem csupán a horgászok számára kedvelt célpont, de kristálytiszta vize miatt – a látótávolság

a víz alatt akár a nyolc métert is elérheti – a búvárok is gyakran felkeresik, sőt a szabadstrandján a vízparti örököknek is hódolhatunk.

Gyékényes tavának partján kis nyaralók, hangulatos faházak sorakoznak, valamint kemping is működik, amely a természeti idillre vágyók számára ideális úti cél. A kedvelt üdülő- és horgászhely 2011-ben elnyerte az Örökségünk – Somogyország Kincse kitüntető címet. A környék a Duna-Dráva Nemzeti Parkhoz tartozik, ahol bőven akad csodálni való természeti kincs.

 Tipp: A Kotró tónál lehet strandröplabdázni, vízi-biciklizni és wakeboardozni. Nyaranta horgász-, illetve sporteseményeket, fesztiválokat és búvárkupát is rendeznek itt. Ez utóbbi résztvevőinek kedvéért a tógazdák több megtisztított roncsot süllyesztettek el a vízben, így a merülő búvárok láthatnak a mélyben motorcsónakot, autót és vízibiciklit is.

NAGYTEVELI-TÓ A BAKONYBAN

Bakonybél és a Hubertlaki-tó környéke bizonyára sok természetjáró számára ismerős, nyáron viszont érdemes kicsit nyugatabbra venni az irányt, ugyanis néhány kilométerrel arrébb bújik meg Nagytevel víztározója. A Pápai-Bakony-ér vizéből mesterségesen felduzzasztott tározó egész évben kedvelt helye a horgászoknak, nyaranta viszont a nyugodt strandolás hívei is felkereshetik. Vize nemcsak kellemes hőmérsékletű, de az utóbbi évek mérései alapján kristálytiszta is. A környéken tett túrák remek pihenője lehet az erdővel övezett Nagyteveli-tó, amelynek északnyugati részén található a kiépített strand büfével, játszótérrel és kempingezési lehetőséggel.

 Tipp: A strand mellett a friss, hús vizű Ida-forrás várja a megszemjázókat egy Mária-szoborral és szép pihenőhellyel a szomszédságában. ♦

Források: <https://www.top7hungary.com/legjobb-kis-hazai-furdotavak/>, www.ilovedunakanyar.hu, <https://csongradikorstorok.hu/koros-torok>, www.szeretlekmagyarorszag.hu

Regisztrálj Játékoskártyát, és élvezd a Neked járó extra előnyöket!

E-mailben történő értesítés az elért nyereményről és egyedi ajánlatokról, promóciókról

Nagyobb biztonság a kisnyeremények felvételénél: kizárólag Játékoskártya bemutatásával együtt

Online is elérhető kényelmi szolgáltatások

Automatikus nyereményátutalás bankszámlára a 80. napot követően (200.000 Ft-ig)

Promóciókban való részvétel

Kedvenc játékok tárolása és kezelése

Játéklimiték beállítása

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

A Játékoskártya részleteiről érdeklődj a lottózókban és a www.szerencsejatek.hu oldalon.

#maradjonjatek

2AM TEDA

A DÉMÉTER HÁZBAN CSONTVELŐ-TRANSZPLANTÁCIÓN ÁTESETT GYEREKEK TESTI ÉS LELKI GYÓGYULÁSÁT SEGÍTIK. A KEZELÉSEK HOSSZÚ HÓNAPJAI ALATT A SZÜLŐK IS TÁMOGATÁST KAPNAK. INTERJÚNK **SEDLÁK GABRIELLÁVAL**, A HÁZ VEZETŐJÉVEL A KÉPMÁS MAGAZIN ONLINE FELÜLETÉN OLVASHATÓ:

<https://kepmas.hu/hu/demeter-haz-sedlak-gabriella>